
ראשית מקצוע הריפוי בעיסוק במסגרות חינוכיות בישראל בשנות ה-50 וה-60 של המאה העשרים

טובי מרגליות

טובי מרגליות, BOT, מרפאה בעיסוק בביה"ס און, משרד החינוך תל אביב. MA, דוקטורנטית בחוג ללימודי ארץ ישראל, אוניברסיטת בר אילן. tovimarg@gmail.com

מאמר זה מבוסס על פרק מתוך עבודת דוקטורט בנושא: התפתחות מקצוע ושירותי הריפוי בעיסוק בישראל, בהנחיית ד"ר לילך רוזנברג פרידמן מהמחלקה ללימודי ארץ ישראל באוניברסיטת בר אילן.

תודות למלגות קרן קושיצקי במחלקה ללימודי ארץ ישראל באוניברסיטת בר אילן, לד"ר לילך רוזנברג פרידמן על ההנחיה המסורה. למייסדות המקצוע ולמייסדות תחום הילדים, דור הנפילים של הריפוי בעיסוק בישראל, שהסכימו להתראיין, הקדישו מזמנם וסיפרו את סיפור התפתחות התחום.

מילות מפתח: ריפוי בעיסוק, מקורות ראשוניים, מגפת הפוליו, שיתוק מוחין, אמצעי טיפול, ציוד מותאם, חינוך מיוחד

תקציר

מאמר זה מתאר את כניסת מקצוע הריפוי בעיסוק למסגרות חינוכיות ומתבסס על מקורות ראשוניים; מסמכים, פרוטוקולים, מכתבים, ראיונות וקטעי עיתונות ממגוון ארכיונים. חוק החינוך המיוחד, התשמ"ח-1988 מעגן את זכותם של ילדים לקבל טיפול בריפוי בעיסוק במסגרות החינוך המיוחד. כיום, מרפאות בעיסוק מועסקות במסגרות רבות במערכת החינוך הישראלית. ואולם, שירותי הריפוי בעיסוק נכנסו למערכת החינוך מתוך כורח המציאות ב"דלת האחורית" ללא תכנון והגדרת יעדים ותפקידים אלא כמענה לצרכים בוערים. עד לסוף שנות ה-70, מרפאות בעיסוק במסגרות חינוכיות הועסקו על ידי משרד הבריאות, ארגונים ומועצות מקומיות. מסגרות החינוך הראשונות שבהן פעל המקצוע היו בתי החולים השיקומיים לטיפול בילדים נכים ונפגעי מגפת הפוליו. הצורך להתמודד עם הטיפול הניע מרפאות בעיסוק להשתלם בחו"ל, כדי להתמקצע בתחום ולפתח מטרות טיפול ואת הכלים הלגיטימיים הייחודיים לילדים. הטיפול היה הוליסטי והתמקד בתפקודי היום-יום הבסיסיים והמורחבים תוך התייחסות לגיל הילדים ולעיסוקם כתלמידים, פותחו אמצעי טיפול מותאמים לגיל הילדים ונבנו מכשירים מותאמים. בשנות ה-60 הורחבו העקרונות לטיפול בילדים נפגעי שיתוק מוחין. השעה הקשה הובילה להתפתחות התחום ולצמיחתו המהירה, וכך נבנה תחום טיפול חדש וייחודי. הצורך הגובר בכוח אדם מקצועי העיד על החדרת המקצוע למסגרות החינוך המיוחד בישראל. המרפאות בעיסוק פעלו מתוך תחושה חזקה של שליחות ויעוד מקצועיים, הצליחו לפתח את המקצוע בהתאם לצרכים בארץ ולשמור על אוטונומיה מקצועית.